

PRESENS BILD

Information om nya föreskrifter

Under april månad informerade Elsäkerhetsverket tillsammans med Svenska Elektriska Kommissionen (SEK), Elektriska Installatörsorganisationen (EIO) och Svensk Energi om innehållet i de nya starkströmsföreskrifterna, svensk standard och guiden till lågspänningsstandarden. Närmare 800 personer deltog i träffarna.

Informationsträffarna genomfördes i Malmö, Göteborg, Sundsvall, Skellefteå och Stockholm. De omfattade en halv dag var och presenterade innehållet och tillämpningen av de nya starkströmsföreskrifterna och en historisk genomgång av regelverket på elsäkerhetsområdet.

En nyhet i starkströmsföreskrifterna som presenterades är att de i huvudsak innehåller generella regler med grundläggande elsäkerhetskrav och färre detaljstyrda regler. Ett nytt begrepp införs också i föreskriften i form av "god elsäkerhetsteknisk praxis", vilket kan sägas innebära den säkerhetsnivå som är accepterad av samhället.

Nyordningen är obligatorisk från den 1 juli 2006. Som installatör kan man alltså välja att arbeta efter "Blå boken" (ELSÄK-FS 1999:5) i två år till, men med vissa begränsningar. Alternativet är att efter 1 juli i år gå över till att tillämpa ELSÄK-FS 2004:1 och använda SS 436 40 00 för detaljutformningen.

FORTSÄTTER PÅ SIDAN 3

UR INNEHÅLLET

Ny mätning ger bra respons

En nyligen gjord SIFO-mätning visar att mer än 90 procent av Elsäkerhetsverkets målgrupp uppfattar verket ganska eller mycket positivt. De flesta i undersökningen tycker att verket agerar professionellt, visar stor servicevilja och för en konstruktiv dialog.

SIDAN 4

Farliga ledningar lämnas kvar

Elsäkerhetsverket får varje år in cirka 10 anmälningar om olyckor som orsakas av avklippta och spänningssatta ledningsändar. Följderna är många gånger allvarliga. Ofta drabbas hantverkare som faller ned från en stegen när han eller hon får stöten.

SIDAN 5

Bättre kontroll med nya rutiner

Elsäkerhetsverket har infört rutiner som innebär större flexibilitet vid kontroll av elinstallationer. De nya rutinerna innebär att inspektörerna inte bara kontrollerar nya installationer, utan även kan se över äldre installationer. En tydligare manual för inspektörerna har tagits fram för att tillsynen ska bli så likartad och rättvis som möjligt.

SIDAN 7

Vi bygger vidare för framtiden

Under våren har ett antal utredningar och utvärderingar landat på mitt bord. Vi har själva initierat dem – med undantag för Statskontorets undersökning av myndigheternas e-tjänster på webben. Den undersökningen är avsedd att ge en bild av hur långt myndigheterna kommit när det gäller utvecklingen till 24-timmarsmyndighet. Den skall alltså mäta ett antal tillgänglighetsvariabler på respektive myndighets webbsida. Det kan handla om vilken information som finns att få, vilka blanketter som kan tas fram och sändas in elektroniskt etcetera.

Motsvarande undersökning gjordes för ett år sedan (det vill säga i realiteten hösten 2002). Då hamnade Elsäkerhetsverket långt ner på betygslistan. Jag försäkrade då att vi skulle satsa rejält på IT-sidan. Det har vi också gjort, men tydligen inte tillräckligt. Våra satsningar har främst fått riktas mot uppbyggandet och stärkandet av vår interna IT-infrastruktur – nog så viktigt för en myndighet med geografiskt spridd verksamhet som vår. Kraftiga förseningar har också uppstått genom att ESV hoppade av det försök med samarbete på IT-området som vi hade inlett, vilket i sin tur innebar tidsödande omläggningar och ombyggnader för vår del.

Vid närmare studium av Statskontorets rapport så visar det sig dessutom att det på flera punkter fattades ytterst lite för att vi skulle hamnat på "rätt" sida om strecket, vilket vi nu snabbt håller på att rätta till. Så nästa år utgår jag ifrån att vi åtminstone inte ligger sist!

Först och bäst är vi däremot i andra undersökningar. Våra kunder tycker att vi är toppen, liksom våra anställda. Och det är väl verkligen något att ta vara på och bygga vidare på!

Gunnel Färm
Generaldirektör

Svar på frågor om de nya starkströmsföreskrifterna

Flera frågor ställdes vid Elsäkerhetsverkets informationsträffar om de nya starkströmsföreskrifterna. Här är svar på några av dem.

Vad blir SEKS roll i det nya regelverket för elinstallationer och vem gör tolkningar om avsikten i standardens skrivning?

SVAR: Det beror på vad man menar med "regelverket". Regelverket på elinstallationsområdet består av lag, förordning och föreskrifter. För tolkningen av dessa svarar myndigheterna. Elsäkerhetsverket är den myndighet som fått uppdraget att svara för elsäkerheten.

Standard är tekniska regler som ger exempel på utföranden som uppfyller föreskrifternas krav, om inte annat visas. Utförande enligt svensk standard är således ett erkänt sätt att uppfylla föreskriftens krav. SEK administrerar standardverksamheten i Sverige och skall svara på frågor om innehållet i och tillämpningen av standard. Detta görs normalt av de kommittéer som hanterar sakområdet.

Vad blir Elsäkerhetsverkets roll och vem gör tolkningar om avsikten i föreskrifterna?

SVAR: Elsäkerhetsverket svarar på frågor som rör föreskrifterna samt avgör om ett utförande uppfyller föreskrifterna och om en standard uppfyller föreskrifternas krav.

Vem avgör om en konstruktion/ett utförande uppfyller kraven i standarden eller ej?

SVAR: SEK svarar generellt på hur man tillämpar svensk standard. Innehavaren av en anläggning ska se till att utförandet görs i enlighet med behörighetsföreskrifterna (det vill säga anlita fackman som uppfyller kraven i behörighetsföreskrifterna). Likaså ansvarar innehavaren för att anläggningen sköts och underhålls så att den fortlopande uppfyller föreskrifternas krav. Den behörige installatören ansvarar för att utfört arbete uppfyller föreskrifternas krav. Normalt uppfylls dessa krav om man följer svensk standard. Om standarden inte följs ska installatören se till att de bedömningar som ligger till

grund för det valda utförandet dokumenteras, och att föreskrifternas allmänna säkerhetskrav är uppfyllda.

Vad är en god elsäkerhetsteknisk praxis där det inte finns någon standard?

SVAR: När det inte finns svensk standard för ett visst önskat utförande kan annan erkänd standard som uppfyller föreskrifternas allmänna säkerhetskrav tillämpas. Exempel på erkänd standard kan vara gällande europeiska eller internationella standarder eller väl etablerad branschpraxis. I samtliga fall gäller som förutsättning

att föreskrifternas allmänna säkerhetskrav i tredje kapitlet är uppfyllda. Därutöver ska tillämpliga delar av de särskilda säkerhetskraven i föreskrifternas fjärde, femte och sjätte kapitel vara uppfyllda. De bedömningar som ligger till grund för det valda utförandet ska dokumenteras.

När och hur skall jag dokumentera annat utförande?

SVAR: Dokumentation skall ske när utförandet avviker från svensk standard. Hur dokumentationen ska utföras beror på vad som ligger till grund för utförandet. Om utförandet bygger på erkänd standard kan det räcka med hänvisning till denna. Se vidare rådet till föreskrifterna 1 kap. 5 § i föreskrifterna.

Är en SEK-handbok att betrakta som svensk standard?

SVAR: Nej. En handbok är ingen standard, men den kan innehålla hela eller delar ur standard. Handböcker innehåller därutöver ofta goda råd och exempel på tillämpningen av standard.

I blå boken står det att distributionsspänningen fram till en abonnentanläggning skall vara 230/400 V AC. Detta står ingenstans i de nya föreskrifterna eller i ss 436 40 00. Innebär detta att jag som abonnent kan kräva en lägre anslutningsspänning, exempelvis 110 V AC?

De nya föreskrifterna för starkström börjar gälla den 1 juli. Om två år blir de obligatoriska.

FORTSÄTTNING PÅ NÄSTA SIDA

Bra betyg i ny mätning

Över 90 procent av Elsäkerhetsverkets målgrupp har ett ganska eller mycket positivt intryck av verket. Det visar en aktuell SIFO-mätning, där närmare fyrahundra personer svarat på vad de tycker är bra respektive dåligt med vår verksamhet.

De flesta i undersökningen tycker att vi som myndighet agerar professionellt, visar stor servicevilja och att vi för en aktiv och konstruktiv dialog med berörda parter. Behörighetssystemet får klart godkänt, och de beslut som fattas av Elsäkerhetsverket upplevs som välgrundade.

– Det är naturligtvis mycket glädjande att få så positiva synpunkter. Det höjer medarbetarnas vilja att göra ett ännu bättre jobb och ökar dessutom arbetsglädjen, säger Elsäkerhetsverkets generaldirektör Gunnel Färm.

Möjlighet att förbättra

Handelsledet är en av de fyra grupper som intervjuats. I den ingår alltifrån stora importörer, som till exempel IKEA, till enmansföretag som säljer elartiklar. I den här gruppen är man mest kritisk till verket: Var fjärde upp-

lever att det är svårt med kontakten med myndigheten.

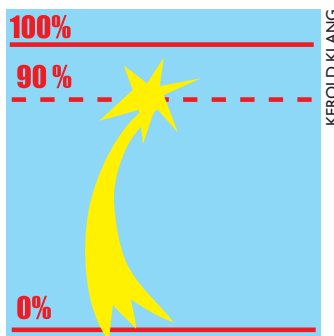
Övriga synpunkter från samtliga intervjuade är att informationen från Elsäkerhetsverket skulle kunna förbättras, bland annat genom ett mer lättillgängligt språk. Flera påpekar också att verket borde vara mer synligt.

– Det bästa med en sådan här kvalitetsmätning är att vi får ett direkt besked om vad vi kan utveckla och förbättra, menar Gunnel Färm.

Så många som 86 procent anser att Elsäkerhetsverket motverkar elolyckor, 79 procent uppger att verkets tillsyn förbättrar elsäkerheten.

– Det är mycket tillfredsställande. Samtidigt kan vi konstatera att även dessa områden går att vidareutveckla, avrundar en nöjd generaldirektör.

Monica Ewert

FORTSÄTTNING FRÅN FÖREGÅENDE SIDA

SVAR: Nej. Ett sådant krav kan inte ställas på nätägaren. Anvisningar för utförande finns i svensk standard SS-EN 50160.

I nya föreskrifterna står inget om att innehavaren av nätkoncessionen är skyldig att lämna uppgift om nätkortslutningsström. Kan nätägaren neka att lämna ut detta för att kravet inte står i föreskrifterna?

SVAR: Frågan är av civilrättslig natur, men nätägaren lär inte kunna neka till detta. Uppgifterna krävs för att en anläggning ska kunna utföras eftersom nätets värden inte är standardiserade. Anvisning om att nätägaren ska lämna sådana uppgifter finns både i ss 436 40 00 (pkt 313.1.1) och i ss 437 01 40 (före detta "IBL", pkt 7.2, anmärkningen).

Behöver jag som installatör använda föreskrifterna i det dagliga arbetet eller räcker det med ss 436 40 00.

SVAR: Starkströmsföreskrifterna ska vara kända av elinstallatören eftersom de kan innehålla detaljer som inte

framgår av svensk standard. Om man väljer att avvika från svensk standard måste man kontrollera att avvikelserna inte strider mot vad som står i starkströmsföreskrifterna.

Måste jag fortfarande söka dispens för ett utförande som avviker från starkströmsföreskrifterna?

SVAR: Ja.

Vad gäller under övergångstiden då både ELSÄK-FS 1999:5 och ELSÄK-FS 2004:1 gäller?

SVAR: Elinstallatören måste välja att antingen utföra elinstallationen enligt "Blå boken" (ELSÄK-FS 1999:5) eller enligt ELSÄK-FS 2004:1 tillsammans med svensk standard (vid lågspänning ss 436 40 00). Att blanda delar ut båda alternativen kan leda till en felaktig installation.

De nya starkströmsföreskrifterna kan beställas på Elsäkerhetsverkets webbplats www.elsakerhetsverket.se

Avklippta ledningar utgör livsfara

Lösa ändar av spänningssatta elledningar orsakar flera allvarliga olyckor varje år. Framför allt är det ledningar som ligger gömda i undertaken som ställer till problem.

Varje år får Elsäkerhetsverket in ett tiotal anmälningar om olyckor som skett till följd av avklippta och spänningssatta ledningsändar. Olyckorna drabbar alla typer av hantverkare som av någon anledning råkar komma mot ledningen.

Avklippta ledningsändar förekommer främst vid arbete med nyinstallationer, men det finns även gamla ledningsändar som legat i flera år innan olyckan är framme. Ofta sker olyckorna i offentliga lokaler där kablarna ligger gömda i undertaken. Konsekvenserna är många gånger allvarliga.

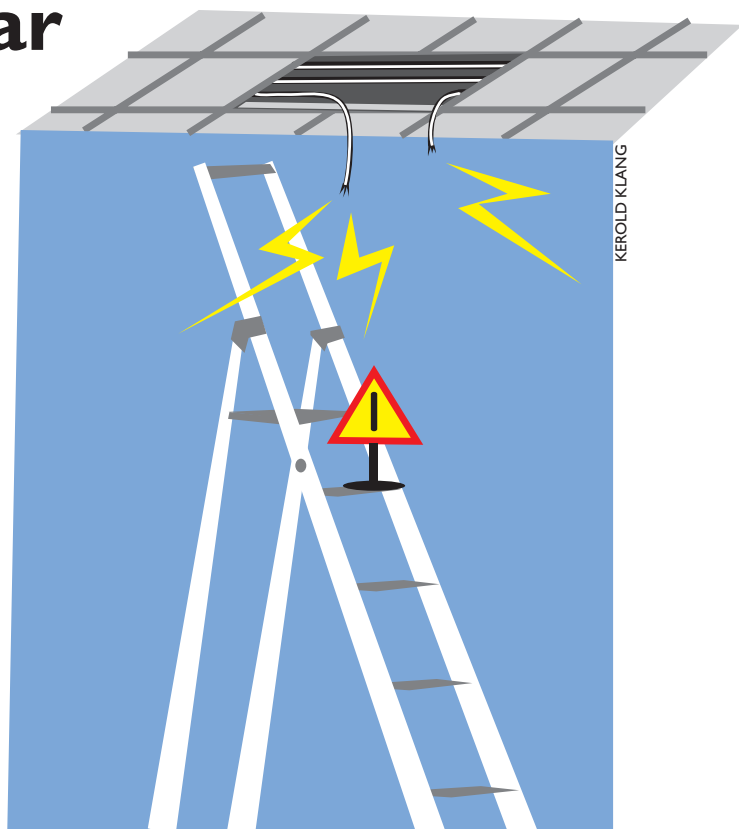
– Det är inte ovanligt att hantverkaren står på en stege när han eller hon får stöten, faller två till fyra meter och slår sig rejält. Ännu värre kan det bli om personen får kramp av strömmen och fastnar. Då är det livsfarligt, säger Reijo Eriksson, biträdande överinspektör vid Elsäkerhetsverket.

Eftersom kabeländarna oftast finns i trånga utrymmen kan det vara svårt att snabbt ta sig därifrån. Dessutom är kabelstegarna av metall och jordade. Skulle en hantverkare samtidigt hålla i en kabelstege och en spänningssatt ledning (på 230 volt) kan det innebära en livsfarlig ström genom kroppen.

Reijo Eriksson får utreda några sådana fall varje år, där den drabbade ofta varit nära döden.

– Det är riktigt otäckt. Men även lindrigare skador innebär ibland ett par månaders sjukskrivning, säger han.

Elolyckor till följd av lösa kabeländar borde inte behöva inträffa. Reijo Eriksson menar att elinstallatörerna måste bli noggrannare: inga ledningar får spänningssät-

Olyckor med avklippta kablar som lämnats kvar i innertak är en risk. Flera hantverkare har fallit från sina stegar när de råkat komma åt ledningen.

tas innan man har kontrollerat att anläggningen är säker.

– Samtidigt arbetar elinstallatörerna under tidspress, och oftast vill uppdragsgivaren att elen ska fungera så snabbt som möjligt. Det är naturligtvis en svår balansgång.

Det kan också hända att elinstallatören spänningssatt elcentralen och att någon annan hantverkare slår till dvärgbrytaren till en ledning där arbete pågår.

– Alla hantverkare måste vara mer försiktiga samtidigt som elinstallatörerna måste bli tuffare gentemot uppdragsgivaren, säger Reijo Eriksson.

Åsa Lovell

NYA PÅ ELSÄKERHETSVERKET

BO RASMUSSEN som vikarierat som huvudregistrator är tillsvidareanställd från 1 april. Innan Bo kom till Elsäkerhetsverket arbetade han som registrator och arkivarie vid Kommunförbundet. Han har också jobbat både på Kronofogdemyndigheten och Skatteverket, så arkiv- och diariefrågor kan han på sina fem fingrar.

MONICA EWERT vikarierar som informationsansvarig. Hon har ett förflutet inom informationsvärlden med erfarenhet av liknande arbetsuppgifter från finansindustrin och av att driva eget företag inom kommunikationssektorn. Förutom arbetet på Elsäkerhetsverket föreläser Monica i varumärkesstrategi för ungdomar som studerar på Mercuri Sälj- och Marknadshögskola.

Hissmontörer behöver inte ha behörighet

En hiss är inte längre en elektrisk anläggning utan en anordning. Därför finns inte heller något krav på att hissmontörer ska ha behörighet som elinstallatör.

De nya reglerna har gällt sedan Sverige gick med i EU. I och med inträdet tog Sverige fram direktiv för vad som gäller för hissar och andra lyftanordningar. Boverket är ansvarig för större och medelstora hissar, och Arbetsmiljöverket för mindre hissar för exempelvis småvaror.

– Det här innebär inte att vi har minskat på säkerheten. Det krävs fortfarande kunskap och färdigheter inom elektroteknik och säkerhet, säger Horst Blüchert, överinspektör på Elsäkerhetsverket.

Tidigare gällde starkströmsföreskrifterna för hissinstallationer, där elinstallatörsbehörighet var ett krav. I dag gäller Boverkets regler, hissdirektivet, som är en lunta på 107 sidor. Grundkravet är att hissarna är CE-märkta. Horst Blüchert säger att reglerna håller samma standard som starkströmsföreskrifterna, med undantag för behörighetskravet.

– Vad som hänt är att ansvaret för hissinstallationen flyttats över från den enskilda montören till hisstillverkaren. Tillverkaren har ansvar för att hissen uppfyller alla funktions- och säkerhetskrav. Det är också tillverkaren som får stå till svars om något går snett, säger han.

Hissar ses i dag som vilken produkt som helst, som man kan köpa från vilket företag som helst. Även maskiner som kranar och lok har genomgått samma klassifikationsförändring.

När det gäller hissmontering finns dock ett undantag. Det arbete som fortfarande kräver en elinstallatör är själva matningen till hissen, det vill säga att dra kablar som försörjer hiss och apparatskåp med ström.

Åsa Lovell

PRESSENS BILD

Boverkets regler för hissinstallationer håller samma standard som starkströmsföreskrifterna, förutom när det gäller behörigheten.

UPPSKATTAD MEDARBETARE GÅR I PENSION

LARS-ERIK ROOS anställdes på Elsäkerhetsverket 1995 när verket fattat beslut om att i egen regi utföra den praktiska marknadskontrollen som tidigare upphandlats av SEMKO AB. Lars-Erik kom från SEMKO och kände alla blivande arbetskamrater på enheten samtidigt som han var väl insatt i myndighetens roll för elsäkerheten.

”Det har varit intressanta och stimulerande år på verket!”, säger Lars-Erik. ”EU-direktiven med den nya

kontrollordningen för elmateriel som infördes 1997 krävde nytänkande och det är inte alltid så lätt att tänka och acceptera förändringar i gamla rutiner som detta krävde”, fortsätter han. Ingvar Eriksson tar över Lars-Eriks uppgifter när det gäller marknadskontrollen, brand och olycksfall på produkter och standardiseringskommittén TK 61. Lars-Erik avslutar med att önska alla medarbetare som jobbar vidare mot nya spännande lycka till!

Nya rutiner ger bättre kontroll

En av Elsäkerhetsverkets uppgifter är att granska landets 5,4 miljoner elanläggningar. Verket har infört rutiner som innebär större flexibilitet vid kontroll av elinstallationer. Tidigare kontrollerades endast nyanmälda installationer hos nätägaren. Nu kan verket göra inspektioner även vid farhågor om en dålig elanläggning.

De nya rutinerna innebär att våra inspektörer kan välja att kontrollera elinstallationer om de misstänker att det finns skäl för det. Vi får ett mer flexibelt arbetssätt, säger Lars Hansson, enhetschef för Elsäkerhetsverkets södra tillsynsdistrikt.

Elsäkerhetsverket har också infört en tydligare manual för inspektörerna. Avsikten är att tillsynen ska bli så likartad och rättvis som möjligt. Exempelvis kunde det tidigare vara så att det vid inspektion av två anläggningar endast var få fel på den ena anläggningen, medan den andra kunde ha flera påpekanden om brister. Det betyder inte att den med fler fel nödvändigtvis är sämre.

– Det kan ju vara så att den med fler fel är en bättre installation, men har fler påpekanden, därför att den är en betydligt större och mer komplicerad anläggning. Sådana här avvikelser kommer vi framöver att uppmärksamma på ett bättre sätt när vi sammanställer resultatet av inspektionerna.

Allt färre olyckor

Elinstallatörskontrollerna sker även fortsättningsvis i intervaller på två år. De pågår förvisso kontinuerligt, men med en sammanställning för tvåårsperioder får Elsäkerhetsverket ett större underlag för bedömning av hur elinstallationerna i allmänhet ser ut samt hur installatörerna förstått och tillämpar reglerna.

Elsäkerhetsverket har 15 inspektörer som granskar landets 5,4 miljoner elanläggningar. Med den arbetsbördan blir deras kontroller i stor utsträckning preventiva.

Elsäkerhetsverkets inspektörer har numera nya rutiner vid kontroll av elinstallationer. Det ska bland annat ge bättre överblick och öka flexibiliteten.

Trots en ökande elanvändning i samhället minskar olyckorna. De flesta olyckor beror på arbetsfel, exempelvis att en anläggning eller apparat inte är fränkoppad innan installatören börjar en reparation.

Vetgirig bransch

– Det här är ofta en lyhörd bransch som med stort engagemang bland annat deltar i nätägarnas informationsmöten eller tar till sig nya rön från branschorganisationer. De flesta elinstallatörer förstår att de har ett stort ansvar.

Utan att förändra säkerhetsnivån är Elsäkerhetsverkets ambition att göra regler och föreskrifter mer övergripande och mindre detaljerade.

– Det ökar ansvaret på elinstallatörerna ytterligare, poängterar Lars Hansson.

Björn Lennestig

VAD TYCKER DU?

Har du synpunkter på innehållet i Elaktuellt, eller tips om vad vi kan skriva om. Hör av dig till Monica Ewert, 08-508 905 22, monica.ewert@elsakerhetsverket.se